

**T.C.  
BAŐKENT ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
ÖZEL HUKUK DOKTORA PROGRAMI**

**İŞVERENİN HUKUKİ SORUMLULUĞUNUN NİTELİĞİ**

**HAZIRLAYAN**

**MEHMET YAŐAR ŐAHİN**

**DANIŐMAN**

**PROF. DR. EMİNE TUNCAY KAPLAN**

**ANKARA – 2018**

<b>İÇİNDEKİLER</b>	<b>Sayfa No</b>
<b>KISALTMALAR</b>	
I. GENEL OLARAK SORUMLULUK	1
II. İŞVERENİN HUKUKİ SORUMLULUĞUNUN NİTELİĞİ	3
A) İŞVEREN KİME DENİR, YÜKÜMLÜLÜKLERİ	3
B) KUSURSUZ SORUMLULUK	15
1. HAKKANİYET SORUMLULUĞU	18
2. TEHLİKE SORUMLULUĞU	18
3. OLAĞAN SEBEP SORUMLULUĞU	23
C) KUSUR SORUMLULUĞU (HAKSIZ FİİL SORUMLULUĞU)	23
III. İŞVERENİN HUKUKİ SORUMLULUĞUNUNU ŞARTLARI	24
1. HUKUKA AYKIRILIK	24
2. ZARAR	24
3. UYGUN İLLİYET BAĞI	24
III. İŞVERENİN HUKUKİ SORUMLULUĞUNUN SONUÇLARI	29
KAYNAKÇA	37

## I.GENEL OLARAK SORUMLULUK

Sorumluluk kavramı günlük hayatımızda bazen bir görevi veya yükümlülüğü üstlenmek anlamında bazen ise sorumluluk duygusu ve bilinciyle hareket etmek deyimlerinde olduğu gibi bir işin ya da görevin gereklerini bilmek ve bu gereklere uygun olarak hareket etmek anlamında kullanılmaktadır.<sup>1</sup>

Sözlük anlamıyla sorumluluk terimi bir kimsenin bir başkasına karşı yerine getirmekle yükümlü olduğu şey olarak ifade edilmektedir.

Hukukta Sorumluluk kavramı ise iki ayrı anlamda kullanılmakta olup, bunlar "..ile sorumluluk" ve "...den sorumluluk" şeklindedir. "...ile sorumluluk" da borcunu tam ve gereği gibi yerine getirmemiş olan borçlunun malvarlığına alacaklının yetkili adli teşkilat aracılığıyla el koyması durumu anlatılmaktadır. ".den sorumluluk" kavramında ise bir kişinin hukuk düzenince konulmuş olan hukuk kuralına ya da bir sözleşmeden yani hukuki ilişkiden doğan bir yükümlülüğe aykırı davranışlarından doğan sorumluluktur. ".den sorumluluk" kavramında bir kişinin diğer bir kişiye vermiş olduğu akdi veya sözleşme dışı zarardan doğan haksız fiil sorumluluğu mevcuttur.<sup>2</sup>

Sorumluluk kavramı bir başka anlam olarak "borç" anlamına da gelmekte olup borçlunun borcunu ödemekle yükümlü olması ve bu konuda sorumlu olduğu anlamını da taşımaktadır. Borçlu, edimini yerine getirmediği takdirde alacaklıya karşı 'tüm mal varlığı' ile sorumludur. Mal varlığı ile sorumluluk, yasalarla kısıtlama getirilen durumlar dışında sınırsız olup bu çerçevede sorumluluk hukuku ise hukuka aykırı bir eylem sonucu meydana gelen zarardan kimin sorumlu olduğunu gösteren öte yandan da bu zararın giderilmesine ilişkin talep hakkını düzenleyen normlar bütünüdür.<sup>3</sup>

---

1 Selahattin Sulhi TEKİNAY, Sermet AKMAN, Haluk BURCUOĞLU ve Atilla ALTOP, Borçlar Hukuku Genel Hükümler,7.Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi,1993,s.18.

<sup>2</sup> Gökhan ANTALYA,Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler,Marmara Üni. Hukuk Fakültesi Dergisi,Sayı 4,2008,s.63.

<sup>3</sup> Mustafa KILIÇOĞLU,Tazminat Hukuku,4.Baskı,Ankara,Legal Yayınevi,2010,s.3

Borçlar Hukuku anlamında başkasına borçlu kalmayı gerektiren hukukî sebepler; "hukukî işlemler (akitler)", "haksız fiiller" ve "sebepsiz mal kazanma" olarak belirtilmektedir. Buna karşılık dar ve teknik anlamda sorumluluk kavramının akdi sorumluluğu kapsamadığı, akit dışı sorumluluğu ifade ettiği de ileri sürülmekte olup Ancak, geniş anlamda sorumluluk hukuku hem akdi sorumluluğu, hem de akit dışı sorumluluğu kapsamaktadır.<sup>4</sup> Özellikle sözleşmelerde sözleşmenin kurulmasıyla sözleşmenin tarafları sözleşme ile bağlı olurlar. Bu safhada da taraflar sözleşmede belirtilen yükümlülüklerine uymak zorundadırlar. Uymama, ifa etmeme, kusurlu ifa veya kötü ifada ortaya çıkan zararın varlığı ile sorumluluk ortaya çıkmaktadır.<sup>5</sup>

Aynı zamanda sorumluluk zarar verenin, zarar görene karşı uğramış olduğu zararları giderme yükümlülüğünü üstlendiği bir borç kaynağıdır.<sup>6</sup>

Sorumluluk hukukunun iki temel fonksiyonu bulunmaktadır. Bunlardan ilki zarar görenin uğradığı zararı üçüncü kişinin omzuna yıkarak zararı denkleştirmek İkinci fonksiyonu ise zararı önleme amacıdır.<sup>7</sup>

---

<sup>4</sup> Hasan Tahsin GÖKCAN, Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Hukuku, Seçkin Yayınevi, 4.Baskı, Ankara,2016,s.28

<sup>5</sup> KILIÇOĞLU,a.g.e.,s.3-4

<sup>6</sup>Raman ÇAGLAYAN, Tarihsel Teorik Ve Pratik Yönleriyle İdarenin Kusursuz Sorumluluğu, Asil Yayınevi,1.Baskı,Ankara,2007,s.8.

<sup>7</sup> KILIÇOĞLU,a.g.e.,s.5-6

### III. İŞVERENİN HUKUKİ SORUMLULUĞUNUN NİTELİĞİ

#### A) İŞVEREN KİME DENİR, YÜKÜMLÜLÜKLERİ NELERDİR:

İşveren kavramı mülga 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 4/1. maddesinde, "...bu kanunun 2. maddesinde belirtilen sigortalıları çalıştıran gerçek ya da tüzel kişi...", 4857 sayılı İş Kanunu'nun 2. maddesinde "Bir iş sözleşmesine dayanarak ... işçi çalıştıran gerçek veya tüzel kişi, yahut tüzel kişiliği olmayan kurum veya kuruluşlar..." olarak tanımlanmakta olup, işveren niteliği işçi çalıştırmanın doğal sonucudur.<sup>8</sup>

4857 Sayılı İş Kanununun mülga 77.maddesi işverenin yükümlülüklerinden bahsetmekte olup madde hükmü şu şekildedir; "İşverenler, işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksansız bulundurmamak, işçiler de iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan her türlü önleme uymakla yükümlüdürler. İşverenler işyerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği önlemlerine uyulup uyulmadığını denetlemek, işçileri karşı karşıya buldukları mesleki riskler, alınması gerekli tedbirler, yasal hak ve sorumlulukları konusunda bilgilendirmek ve gerekli iş sağlığı ve güvenliği eğitimini vermek zorundadırlar. Yapılacak eğitimin usul ve esasları Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir. İşverenler işyerlerinde meydana gelen iş kazasını ve tespit edilecek meslek hastalığını en geç iki iş günü içinde yazı ile ilgili bölge müdürlüğüne bildirmek zorundadırlar. Bu bölümde ve iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin tüzük ve yönetmeliklerde yer alan hükümler işyerindeki çıraklara ve stajyerlere de uygulanır."

Adam çalıştıranın sorumluluğu başlıklı 6098 Sayılı Borçlar Kanununun 66.maddesi ise şu şekildedir; "Adam çalıştıran, çalışanın, kendisine verilen işin yapılması sırasında başkalarına verdiği zararı gidermekle yükümlüdür. Adam çalıştıran, çalışanını seçerken, işiyle ilgili talimat verirken, gözetim

<sup>8</sup>Y.9HD.E.2006/21-796,K.2006/812,T.20.12.2006,  
[www.kararara.com/forum/viewtopic.php?f=193&t=29578](http://www.kararara.com/forum/viewtopic.php?f=193&t=29578), e.t.25.11.2018

ve denetimde bulunurken, zararın doğmasını engellemek için gerekli özeni gösterdiğini ispat ederse, sorumlu olmaz. Bir işletmede adam çalıştıran, işletmenin çalışma düzeninin zararın doğmasını önlemeye elverişli olduğunu ispat etmedikçe, o işletmenin faaliyetleri dolayısıyla sebep olunan zararı gidermekle yükümlüdür. Adam çalıştıran, ödediği tazminat için, zarar veren çalışana, ancak onun bizzat sorumlu olduğu ölçüde rücu hakkına sahiptir.”

Hukuki sorumluluk daha öncede belirtmiş olduğumuz gibi sözleşmeye dayalı(akdi) sorumluluk veya akit dışı sorumluluk olarak karşımıza çıkmaktadır.<sup>9</sup>

Adam çalıştıranın sorumluluğu, borçlar hukukunda düzenlenen, genel kural olan kusur sorumluluğundan farklı olan ve bu anlamda istisna teşkil eden “objektif sorumluluk” ya da “sebepl sorumluluğu” olarak nitelendirilen bir kusursuz sorumluluk hali olup buna göre sorumlu tutulan kişinin kanunun kendisine yüklemiş olduğu objektif özen yükümlülüğünü yerine getirmemesi durumunda doğacağı gibi sorumluluğun özen yükümlülüğüne aykırılık dışında başka bir esasa dayanması da mümkündür Kanun koyucu TBK’nın 66. maddesinde adam çalıştıranı genel nitelikte objektif bir özen yükümlülüğü yüklemiştir. Bununla beraber sorumluluğun kaynağı, adam çalıştıranın özen yükümlülüğünü, yani çalışanlar üzerindeki denetim ve gözetim ödevlerini yerine Belirtmek gerekir ki işveren her ne kadar yükümlülüğünü yerine getirmese ya da eksik getirmiş olsa da iş kazasına sebep olan diğer nedenler de (işçinin kusuru veyahut üçüncü kişinin kusuru ) irdelenerek işverene bir kusur atfedilmesi gerekmektedir.<sup>10</sup>

---

<sup>9</sup> Fikret EREN, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Ankara 2012 s.490

<sup>10</sup> Ahmet M.KILIÇOĞLU, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Turhan Kitapevi, 16. baskı, Ankara, 2012, s.320

İşverenin kusurunun tespiti ise, işverenin yükümlülüklerini yerine getirmediği ölçüde değerlendirilmelidir.

Dolayısıyla işçiye ödenen tazminat işçinin kusur oranına göre belirlemekte olup İş kazasına üçüncü kişilerin kastının sebep olması halinde üçüncü şahıslara rücu edilebilmektedir.

Yargıtay 21. Hukuk Dairesi' nin 2012/4196 E. 2012/5289 K. Sayılı ve 5.4.2012 tarihli kararında, "...işverenin kusurunun bulunmadığı, kendisinden beklenen özeni gereği gibi yerine getirdiği, kazanın meydana gelmemesi için alacağı bir önlemin bulunmadığı, pilotaj hatasının da kusursuz sorumluluğun tüm halleri için gerekli illiyet bağıını keseceği göz ardı edilerek davanın reddi yerine yazılı şekilde kısmen kabulüne karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir." demek suretiyle gerekli önlemlerin işveren tarafından alınmış olması illiyet bağıını keseceği bu sebeple işverenin sorumluluğuna gidilemeyeceği vurgulanmıştır.<sup>11</sup>

İş güvenliği önlemlerini almayan işverenin iş kazasından kaynaklanan hukuksal sorumluluğu sözleşmeye aykırılık anlamda sorumluluk olup sözleşmeye aykırılık veya haksız fiil sonucu bir zarar doğmuşsa, sorumluluk bir miktar para (tazminat) ödeme yükümlülüğü şeklinde ortaya çıkar.<sup>12</sup>

808 S.K'nun 332. maddesine ve TBK'nun 417.maddesine göre işveren, işyerinde işin ifası sırasında muhtemel işyeri tehlikelerine karşı işçinin hayatı, canı ve malını gözetmek ve korumak ve bunun için gerekli teknik koruyucu önlemleri almakla yükümlüdür. İşveren bu yükümlülüklerini

---

<sup>11</sup>Y.21.H.D.E.2012/4196, K.2012/5289, T.05.04.2012, www.hukukmedeniyeti.org/karar/2491/is-kazasi-isverenin-sorumlulugu-illiyet-bagi,e.t.15.11.2018

<sup>12</sup> Aytekin ATAAY, Borçlar Hukukunun Genel Teorisi, Der Yayınları, İstanbul 1986, s.64 vd.

yerine getirmemezse sorumluluk esas ve şartlarına göre ortaya çıkan zararı tazmin etmekle yükümlü olacaktır.<sup>13</sup>

“506 sayılı Yasa'nın 26. Maddesine göre İşverenin Sorumluluğu için, zarara uğrayanın sigortalı olması, zararı meydana getiren olayın iş kazası veya meslek hastalığı niteliğinde bulunması, zararın meydana gelmesinde İşverenin kastının veya sigortalının sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketinin ve bu hareket ile meydana gelen iş kazası ve meslek hastalığı arasında illiyet bağının bulunması gerekir. Bu düzenleme ile İşverenin, işçilerin sağlığını koruma ve iş güvenliğine ilişkin mevzuatın kendisine yüklediği, objektif olarak mümkün olan tüm tedbirleri alma yükümlülüğünü yerine getirmemesi ve bu nedenle iş kazası veya meslek hastalığı şeklinde sosyal sigorta riskinin gerçekleşmesi halinde, kusur esasına göre meydana gelen zararlardan Sosyal Güvenlik Kurumuna karşı rücu sorumlu olduğu sonucuna ulaşılmaktadır... 4857 sayılı İş Kanunu'nun 77'nci maddesi uyarınca, işverenler işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksansız bulundurmak, işçiler de iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan her türlü önleme uymakla yükümlüdürler. İşverenler işyerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği önlemlerine uyulup uyulmadığını denetlemek, işçileri karşı karşıya buldukları mesleki riskler, alınması gerekli tedbirler, yasal hak ve sorumlulukları konusunda bilgilendirmek ve gerekli iş sağlığı ve güvenliği eğitimini vermek zorundadırlar. Anılan madde ile, işverenlere, işçi sağlığı ve iş güvenliği kavramından kapsamlı olarak, her türlü önlemi almak yanında, bir anlamda objektif özen yükümlülüğü de öngörülmektedir. Bu itibarla İşverenin, mevzuatın kendisine yüklediği tedbirleri, işçinin

---

<sup>13</sup> Ali ATICI, İşverenin İşkazasından Doğan Hukuki Sorumluluğu, Selçuk Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2010, [www.acikerisim.selcuk.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/6756/274294.pdf?sequence=1,s.52,e.t.20.11.2018](http://www.acikerisim.selcuk.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/6756/274294.pdf?sequence=1,s.52,e.t.20.11.2018)



tecrübeli oluşu veya dikkatli çalıştığı takdirde gerekmeyeceği gibi bir düşünce ile almaktan sarfinazar etmesi kabul edilemez.”<sup>14</sup>

“...5510 sayılı Kanunun İş kazası ve meslek hastalığı ile hastalık bakımından İşverenin sorumluluğunu düzenleyen 21’inci maddenin İşverenin Sorumluluğu için, zarara uğrayanın sigortalı olması, zararı meydana getiren olayın iş kazası veya meslek hastalığı niteliğinde bulunması, zararın meydana gelmesinde İşverenin kastının veya sigortalının sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketinin ve bu hareket ile meydana gelen iş kazası ve meslek hastalığı arasında illiyet bağının bulunması gerekir... 5510 sayılı Kanunun 21’inci maddesinin dördüncü fıkrası üçüncü kişinin sorumluluğunu düzenlemekte olup; buna göre, iş kazası, meslek hastalığı ve hastalık, üçüncü bir kişinin kusuru nedeniyle meydana gelmişse, sigortalıya ve hak sahiplerine yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı, zarara sebep olan üçüncü kişilere ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara rücu edilebilecektir. Anılan fıkra da geçen “çalıştıranlara” ibaresi, zararlandırıcı sigorta olayına neden olan üçüncü kişinin işverenlerini ifade etmekte olup; söz konusu işverenlerin Sorumluluğu için, iş kazası veya meslek hastalığının oluşmasında kusurunun bulunduğu saptanması gerekir...”<sup>15</sup>

“...6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun "İşverenin Genel Yükümlülüğü" kenar başlıklı 4. Maddesine göre;

"(1) İşveren, çalışanların işle ilgili sağlık ve güvenliğini sağlamakla yükümlü olup, bu çerçevede;

---

<sup>14</sup> Y.10H.D., E. 2015/19916,K. 2017/7790, www.karartek.com.tr.,e.t.25.11.2018

<sup>15</sup> Y.10H.D.,E. 2015/21705,K. 2017/9352, www.karartek.com.tr.,e.t.25.11.2018

a) Mesleki risklerin önlenmesi eğitim ve bilgi verilmesi dahil her türlü tedbirin alınması, organizasyonun yapılması, gerekli araç ve gereçlerin sağlanması, sağlık ve güvenlik tedbirlerinin değişen şartlara uygun hale getirilmesi ve mevcut durumun iyileştirilmesi için çalışmalar yapar.

b) İş yerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyulup uyulmadığını izler, denetler ve uygunsuzlukların giderilmesini sağlar.

c) Risk değerlendirmesi yapar ve yaptırır.

ç) Çalışana görev verirken, çalışanın sağlık ve güvenlik yönünden işe uygunluğu göz önüne alır.

d) Yeterli bilgi ve talimat verilenler dışındaki çalışanların hayati ve özel tehlike bulunan yerlere girmemesi için gerekli tedbirleri alır.

(2) İşyeri dışındaki uzman kişi ve kuruluşlardan hizmet alınması, İşverenin sorumluluklarını ortadan kaldırmaz.

(3) Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği alanındaki yükümlülükleri, İşverenin sorumluluklarını etkilemez.

(4) İşveren, iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin maliyetini çalışanlara yansıtamaz."

Aynı kanunun " Risklerden Korunma İlkeleri " kenar başlıklı 5. maddesine göre,

"(1) İşverenin yükümlülüklerinin yerine getirilmesinde aşağıdaki ilkeler göz önünde bulundurulur.

a) Risklerden kaçınmak.

b) Kaçınılması mümkün olmayan riskleri analiz etmek.

c) Risklerde kaynağında mücadele etmek.

- ç) İşin kişilere uygun hale getirilmesi için işyerlerinin tasarımı ile iş ekipmanı çalışma şekli ve üretim metodlarının seçiminde özen göstermek, özellikle tekdüze çalışma ve üretim temposunun sağlık ve güvenliğe olumsuz etkilerini önlemek, önlenemiyor ise en aza indirmek.
- d) Teknik gelişmelere uyum sağlamak.
- e) Tehlikeli olanı tehlikesiz veya daha az tehlikeli olanla değiştirmek.
- f) Teknoloji, iş organizasyonu, çalışma şartları, sosyal ilişkiler ve çalışma ortamı ile ilgili faktörlerin etkilerini kapsayan tutarlı ve genel bir önleme politikası geliştirmek.
- g) Toplu korunma tedbirlerine, kişisel korunma tedbirlerine göre öncelik vermek.
- ğ) Çalışanlara uygun talimatlar vermek."

Yine 6331 sayılı Kanun " Risk Değerlendirmesi; Kontrol, Ölçüm ve Araştırma" karar başlıklı 10. maddesinde şu hüküm düzenlenmiştir.

"(1) İşveren, iş sağlığı ve güvenliği yönünden risk değerlendirmesi yapmak veya yaptırmakla yükümlüdür. Risk değerlendirmesi yapılırken aşağıdaki hususlar dikkate alınır.

- a) Belirli risklerden etkilenecek çalışanların durumu,
- b) Kullanılacak iş ekipmanı ile kimyasal madde ve müstahzarların seçimi,
- c) İşyerinin tertip ve düzeni,
- ç) Genç, yaşlı, engelli, gebe veya emziren çalışanlar gibi özel politika gerektiren gruplar ile kadın çalışanların durumu,

2) İşveren, yapılacak risk değerlendirmesi sonucu alınacak iş sağlığı ve güvenliği tedbirleri ile kullanılması gereken koruyucu donanım veya ekipmanı belirler.

(3) İşyerinde uygulanacak iş sağlığı ve güvenliği tedbirleri, çalışma şekilleri ve üretim yöntemleri, çalışanların sağlık ve güvenlik yönünden korunma düzeyini yükseltecek ve işyerinin idari yapılanmasının her kademesinde uygulanabilir nitelikte olmalıdır.

(4) İşveren, iş sağlığı ve güvenliği yönünden çalışma ortamına ve çalışanların bu ortamda maruz kaldığı risklerin belirlenmesine yönelik gerekli kontrol, ölçüm, inceleme ve araştırmaların yapılmasını sağlar."İşverenin çalışanlarla ilgili sağlık ve güvenliği sağlama yükümlülüğünün çerçevesi, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun 4. maddesinde çizilmiştir. Bu çerçevede İşverenin, " Çalışanların işle ilgili sağlık ve güvenliğini sağlamakla yükümlü olduğu belirtildikten sonra, yapacağı ve uymakla yükümlü bulunacağı bir takım esaslara yer verilmiştir. Bunun gibi 6331 S.K.'nun 5. maddede İşverenin anılan yükümlülüklerle gerçekleştireceği koruma sırasında uyacağı ilkeler belirlenmiştir. 10. maddede ise işyerinde sağlık ve güvenlik sağlanırken, İşverenin yapacağı risk değerlendirmesi çalışmasında dikkate almakla yükümlü bulunduğu hususlar belirlenmiştir. (HGK.09/10/2013 tarih, 2013/21-102 Esas, 2013/1456 Karar)

Yukarıda yapılan bu açıklamalardan sonra 818 sayılı Borçlar Kanununun 332. maddesinin karşılığı olarak çağdaş yaklaşımla düzenlenen 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 417. maddesinin 2. fıkrasında; "İşveren, iş yerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksansız bulundurmak; işçilerde iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan her türlü önleme uymakla yükümlü" olacağı belirtilerek, İş Kanununun mülga 77/1. maddesiyle bütünlük sağlandığı gibi

3. fıkrasında; "İşverenin yukarıdaki hükümler dahil kanuna ve sözleşmeye aykırı davranışı nedeniyle işçinin ölümü, vücut bütünlüğünün zedelenmesi veya kişilik haklarının ihlaline bağlı zararların tazmini sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluk hükümlerine tabi" olduğu hükme bağlanmak suretiyle, hizmet sözleşmesinden kaynaklanan sorumluluğun Hukuki niteliği konusunda tartışmalar sona erdirilmiş, sözleşmeye aykırılıktan kaynaklanan ölüme ve vücut bütünlüğünün zedelenmesine veya kişilik haklarının ihlaline bağlı zararların tazmininde sözleşmeden doğan sorumluluk hükümlerinin uygulanacağı öngörülmüştür. 4857 sayılı İş Kanununun mülga 77. ve devamı maddelerini yürürlükten kaldıran 6331 sayılı Kanunu 4. ve 5. maddeleri İşverenin yükümlülüklerini, 19. madde de çalışanların yükümlülüklerini çağdaş anlayışıyla daha ayrıntılı ve somut olarak ortaya koymuş ve kusur sorumluluğunun sınırlarını kusursuz sorumluluğun sınırlarına yaklaştırmıştır.

6331 sayılı Kanunun 4. ve 5. maddeleri ile buna uygun olarak çıkarılan iş sağlığı ve güvenliği yönetmelikleri hükümlerini İşverenin sorumluluğunu objektifleştiren kriterler olarak değerlendirmek gerekmektedir. Bu sebeple mevzuatta yer alan teknik iş kurallarına uyulmaması İşverenin kusurlu davranışı olarak kabul edilmelidir. Ancak işveren sadece anılan yazılı kurallara değil, yazılı olmayan ve teknolojinin gerekli kıldığı önlemlere aykırı davrandığında da kusurlu görülerek oluşan zararı karşılamalıdır.

Öte yandan objektifleştirilen kusur, kusur sorumluluğunu kusursuz sorumluluğa yaklaştırsa da, onu kusursuz sorumluluk haline dönüştüremez. Çünkü, bazı istisnalar dışında İşverenin Sorumluluğu için kusurun varlığı şarttır. Ancak Türk Borçlar Kanununun 417/2. maddesi, Anayasa ve 6331 sayılı Kanun hükümleri objektifleştirilmiş kusur Sorumluluğu ilkesi gereğince İşverenin sorumluluğunu oldukça genişletmiştir.

İşvereni, zararlandırıcı olay nedeniyle sorumluluktan kurtaracak olan durum, eylem ile meydana gelen zarar arasındaki uygun illiyet bağının kesilmesidir. Kusursuz sorumlulukta olduğu gibi kusur sorumluluğunda da illiyet bağı; mücbir sebep, zarar görenin ve üçüncü kişinin ağır kusuru nedenleriyle kesilebilir. Uygun illiyet bağının kesildiğinin ispatı halinde, İşverenin sorumluluğuna gidilmesi mümkün değildir.

Yargılamaya konu ihtilafın sağlıklı biçimde çözülmesi için asıl işveren-alt işveren kavramlarının da açıklanmasında fayda bulunmaktadır.

4857 sayılı Kanun'un 2.maddesine göre bir iş sözleşmesine dayanarak çalışan gerçek kişiye işçi, işçi çalıştıran gerçek veya tüzel kişiye yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlara işveren, işçi ile işveren arasında kurulan ilişkiye iş ilişkisi denir.

İş Kanunu'nun 2.maddesinin 7.fikrasına göre bir işverenden, işyerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerinde veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde iş alan ve bu iş için görevlendirdiği işçilerini sadece bu işyerinde aldığı işte çalıştıran diğer işveren ile iş aldığı işveren arasında kurulan ilişkiye asıl işveren-alt işveren ilişkisi denir. Bu ilişkide asıl işveren, alt İşverenin işçilerine karşı o işyeri ile ilgili olarak bu Kanundan, iş sözleşmesinden veya alt İşverenin taraf olduğu toplu iş sözleşmesinden doğan yükümlülüklerinden alt işveren ile birlikte sorumludur.

4857 sayılı Kanun'un 2/7.maddesi ile işçilerin İş Kanunu'ndan, sözleşmeden ve toplu iş sözleşmesinden doğan hakları koruma-güvence altına alınmak istenmiştir. Aksi halde, 4857 sayılı Kanun'dan kaynaklanan yükümlülüklerinden kurtulmak isteyen işverenlerin işin bölüm veya eklentilerini muvazaalı bir biçimde başka kişilere vermek suretiyle yükümlülüklerinden kaçması mümkün olurdu.

Asıl işveren ile alt İşverenin birlikte Sorumluluğu "müteselsil sorumluluktur". Asıl işveren, doğrudan bir hizmet sözleşmesi bulunmamakla birlikte İş Kanunu'nun 2. maddesinin 6. fıkrası gereğince alt İşverenin işçilerinin iş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle uğrayacakları maddi ve manevi zarardan alt işveren ile birlikte müteselsilen sorumludur. Bu nedenle meslek hastalığına veya iş kazasına uğrayan alt İşverenin işçisi veya ölümü halinde mirasçıları tazminat davasını müteselsil sorumlu olan asıl işveren ve alt işverene karşı birlikte açabilecekleri gibi yalnızca asıl işverene veya alt işverene karşı da açabilirler.

Öte yandan asıl işveren ile alt işveren arasında yapılan sözleşme ile iş kazası veya meslek hastalığına bağlı maddi ve manevi tazminat sorumluluğunun alt işverene ait olduğunun kararlaştırılması; bu sözleşmenin tarafı olmayan işçi veya mirasçıları bağlamaz.

Somut olayda, üretim aşamalarında davalı ... Genel Müdürlüğü tarafından bedelsiz olarak yükleniciye bırakılan makine ve teçhizatların da kullanılması, davalı ... Genel Müdürlüğü'nün kendisine sunulan iş programını veya projeyi yeterli bulunmaması halinde tespit edilen noksanlıkların davalı tarafından verilen süre içerisinde giderilmesi zorunluluğu, yüklenicinin çalıştıracığı işletme müdürü, proje mühendisi, vardiya daimi nezaretçisi, teknik nezaretçinin en az sayısı ve meslek kідeminin davalı idare tarafından belirlenmesi, idarenin, uygunsuz davrandığı, görevlerini yerine getirmekte yetersiz olduğu kanısında olduğu veya işyerinde çalıştırılmasında sakınca gördüğü her kademe ve nitelikteki elemanların iş başından ve işyerinden uzaklaştırılmasını isteyebilmesi gibi tespitler karşısında anahtar teslimi olarak kabul edilemeyecek bir sözleşme ile kendisine olağan denetim sınırlarını aşacak şekilde yetkiler tanınmış olan davalı ... Genel Müdürlüğü'nün 4857 sayılı yasa'nın 2. maddesi

gereğince asıl işveren, diğer davalı ... AŞ.'nin ise alt işveren olarak kabul edilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Bunun yanında, gerek mülga BK'nun 47 ve gerekse yürürlükteki 6098 sayılı TBK'nun 56. maddesinde hakimin bir kimsenin bedensel bütünlüğünün zedelenmesi durumunda, olayın özelliklerini göz önünde tutarak, zarar görene veya ölenin yakınlarına manevi tazminat olarak uygun bir miktar paranın ödenmesine karar verebileceği öngörülmüştür. Hakimin manevi zarar adı ile zarar görene veya ölenin yakınlarına verilmesine karar vereceği para tutarı adalete uygun olmalıdır. Hükmedilecek bu para, zarara uğrayanda manevi huzuru doğurmayı gerçekleştirecek tazminata benzer bir fonksiyonu olan özgün bir nitelik taşır. Bir ceza olmadığı gibi, mamelek hukukuna ilişkin zararın karşılanması da amaç edinmemiştir. O halde, bu tazminatın sınırı onun amacına göre belirlenmelidir.

Manevi tazminat davalarında, gelişmiş ülkelerde artık eski kalıplardan çıkılarak caydırıcılık unsuruna da ağırlık verilmektedir. Gelişen hukukta bu yaklaşım, kişilerin bedenine ve ruhuna karşı yöneltilen haksız eylemlerde veya taksirli davranışlarda tatmin duygusu yanında caydırıcılık uyandıran oranlarda manevi tazminat takdir edilmesi gereğini ortaya koymakta; kişi haklarının her şeyin önünde geldiğini önemle vurgulamaktadır.

Bu ilkeler gözetildiğinde; aslolan insan yaşamıdır ve bu yaşamın yitirilmesinin yakınlarında açtığı derin ızdırabı hiçbir değer telafi etmesi olanaklı değildir. Burada amaçlanan sadece bir nebze olsun rahatlama duygusu vermek; öte yandan da zarar veren yanı da dikkat ve özen göstermek konusunda etkileyecek bir yaptırımla, caydırıcı olabilmektir.(... ilçesinde bulunan ...yeraltı maden ocağında 13/05/2014 tarihinde meydana gelen yargılamaya konu iş kazasının 301 kişinin ölümüne ve 486 kişinin yaralanmasına yol açtığı, son yüz yılın en büyük iş kazalarından birisi olan bu iş kazasının yalnızca iş kazasına uğrayanlarda veya kazalılarının



yakınlarında değil toplumun genelinde derin bir üzüntü meydana getirdiği, bu kapsamda ... maden kazası gibi toplumu derinden etkileyen facialarda ile hüküm altına alınan manevi tazminat tutarları değerlendirilirken manevi tazminatın caydırıcılık unsurunun öne çıkması gerektiği kabul edilmelidir.<sup>16</sup>

1475 sayılı Kanunun 73., 4857 sayılı Kanunun 77. maddesi ve işçi sağlığı ve iş güvenliği tüzüğü hükümlerine göre işyerinde gerekli güvenlik tedbirlerini almayan işveren, bu tedbirlere riayet etmediği oranda sorumlu olacağı gibi, diğer işçisinin kusurundan da istihdam eden sıfatıyla sorumludur. Bilindiği üzere TMK m.6 uyarınca herkes hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatlamakla yükümlüdür. Haksız fiil sorumluluğunda bu ilkeye uygun olarak, zarar gören failin kusurunu ispatla yükümlü tutulmuştur. Buna karşılık sözleşmeden doğan sorumlulukta alacaklı borçlunun kusurunu ispatla yükümlü olmayıp borçlu sorumluluktan kurtulmak için kusursuzluğunu ispatlamakla yükümlüdür.<sup>17</sup>

İşverenin sorumluluğuna ilişkin tüm bu açıklamalara binaen kısaca özetlemek gerekir ise işverenin sorumluluğu belirlenirken irdelenmesi gereken durumlar; illiyet bağının kesilmesi, mücbir sebep ve iş kazasına uğrayan işçinin veya üçüncü kişinin kusurudur.

## **B) KUSURSUZ SORUMLULUK NEDİR?**

Sorumluluk hukukunda temel kural kişinin kusurlu olduğu oranda zarardan sorumlu tutulmasıdır ancak bazı durumlarda zararın doğumunda kişinin kusuru olup olmamasına bakılmaksızın zarardan sorumlu tutulması durumu

---

<sup>16</sup> Y.21H.D., E. 2017/5886,K. 2017/9533, www.karartek.com.tr.,E.T.25.11.2018

<sup>17</sup>Yeliz KARAN, Haksız Fiil Sorumluluğu İle Sözleşmeden Doğan Sorumluluğun Karşılaştırılması,www.academia.edu/12989933/Haks%C4%B1z\_Fiil\_Sorumlulu%C4%9Fu\_%C4%B0le\_S%C3%B6zle%C5%9Fmeden\_Do%C4%9Fan\_Sorumlulu%C4%9Fu\_n\_Kar%C5%9F%C4%B1la%C5%9Ft%C4%B1r%C4%B1lmas%C4%B1,e.t.20.11.2018

da kabul edilmiştir.<sup>18</sup>

Kusursuz sorumluluk bir haksız fiil sorumluluğudur. TBK'da belirtilen kusursuz sorumluluk hallerinde sorumlu tutulan kişi kendi davranışı ile değil bir başkasının davranışı sebebiyle dahi meydana gelen zarardan sorumlu tutulabilmektedir.<sup>19</sup>

Kusursuz sorumluluğunun söz konusu olabilmesi için öncelikle birtakım olguların gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Buna göre bir kişi kusurlu olmasa dahi hakkaniyet sorumluluğu gereğince, nezaret ve ihtimam gösterme yükümlülüğünden doğan sorumluluk ve tehlike sorumluluğu prensipleri sebebiyle hukukumuzca meydana gelen zarardan sorumlu tutulabilmektedir.<sup>20</sup>

Kusursuz sorumluluk kavramı ile zarardan dolayı sorumlu olacak kişinin, zararı tazmin etmesi için kusurlu olmasının aranmayacağı haller düzenlenmiş olup, adam çalıştırmanın yardımcı kullanmak suretiyle elde ettiği yarar ve genellikle emir altında çalışanın zararı ödeme gücüne sahip bulunmaması sebebiyle TBK'da kusura dayanmayan, sorumluluk halleri düzenlenmiş olup bu sorumluluk türü açısından, illiyet bağının önemi büyüktür. Sorumluluğun söz konusu olabilmesi için, hukuka uygunluğu ve sorumluluğu doğuran sonuç ile zarar arasında uygun sebep sonuç ilgisinin bulunması yeterlidir<sup>21</sup>

Haksız fiil neticesinde sorumluluk halinin var olabilmesi için, işlenen fiilin hukuka aykırılığının bulunması ve fiili işleyen kişinin kusurunun varlığı gereklidir. Kusurun içerisinde kast veya ihmali durumları bulunmakla, kusur her olayda farklı şekillerde meydana gelmektedir ancak bazı hallerde

---

<sup>18</sup> M.KILIÇOĞLU, Tazminat Esasları, s.310.

<sup>19</sup> ŞENYÜZ, a.g.e., s.55.

<sup>20</sup> TEKİNAY ve diğerleri, a.g.e., s.497-498./İNAN/YÜCEL, a.g.e., s.411.

<sup>21</sup>

kişiler doğan zarardan dolayı bir kusurları olmasa da sorumlu tutulabilirler. İşte bu haller kusursuz sorumluluk halleri olarak nitelendirilir.

TBK'nun 65 ve 71.maddeleri arasında düzenlenmiş bulunan kusursuz sorumluluk ilke olarak, zarara sebep olma düşüncesine dayanmaktadır. Bu tür sorumluluğun gerçekleşmesi için sorumluluğu doğuran olayla sebep-sonuç ilişkisinin varlığı yeterlidir. Kusur, sebep sorumluluğunda kurucu bir unsur olmaktan çıkmıştır. Bu tür sorumlulukta kusur şartının aranmaması söz konusudur. Burada sorumluluk kusur yerine kanunun öngördüğü belirli bir olguya bağlanmıştır. Sorumluluğun bağlandığı olgulara; gözetim veya objektif özen ödevinin ihlali, tehlikeli bir işletme veya nesneye sahip olma gibi olgular örnek olarak gösterilebilir. Esasen bütün sebep sorumluluğu halleri için geçerli tek ortak unsur bu tür olgularla gerçekleşen zarar arasında uygun bir illiyet bağının bulunmasıdır. Kusursuz sorumlulukta, bu olay ile gerçekleşen zarar arasında illiyet bağının olması, sorumluluğun ortaya çıkmasına yeterli olarak görülmektedir.<sup>22</sup>

Bu konuda Yargıtay'ın bir kararı şu şekildedir; “.tüm kusursuz sorumluluk hallerinde olduğu üzere, zarar gören, davalının kusurunu kanıtlamak zorunda değildir. Kusursuz sorumluluğun, kusurlu sorumluluktan tek farkı bu noktada toplanmaktadır. Bu bağlamda, zarar gören kusurlu sorumlulukta olduğu üzere zararını, zararla eylem arasındaki uygun illiyet bağını kanıtlamak zorundadır. Kusursuz sorumluluğun tüm hallerinde, uygun illiyet bağının zarar görenin veya 2.kişinin ağır kusuru ile beklenmeyen bir halin varlığı durumunda kesileceği, teoride ve yargısal kararlarda kabul edilmiş bulunmaktadır. Aksi halde risk veya şart nazariyesi öne çıkacak ve zararın var olduğu her halde, kusursuz sorumlu olanın sorumluluğu yoluna gidilecektir ki, böyle bir sonuç hukukumuzda kabul edilmemiştir.”<sup>23</sup>

<sup>22</sup> Cevdet YAVUZ, Türk Borçlar Kanunu Tasarısına Göre Kusursuz Sorumluluk Halleri ve İlkeleri, www.dergipark.gov.tr/download/issue-file/370, e.t.20.11.2018

<sup>23</sup> Y.3HD., E.2012/20157, K.2012/24792, T.03.12.2012, www.kazancihukuk.com, e.t.08.07.2015

Kusursuz sorumluluk kendi içerisinde hakkaniyet sorumluluğu, tehlike sorumluluğu ve olağan sebep sorumluluğu olarak üçe ayrılmaktadır.

## **1. HAKKANİYET SORUMLULUĞU:**

Hakkaniyet sorumluluğu kavramı TBK'nun 65.maddesinde yer almakta olup buna göre hakimin eğer durum hakkaniyet gerektiriyorsa hukuka aykırı fiili işlerken kusuru bulunmayan faili tazminata mahkum edebileceği ve ayırt etme gücü bulunmayan kişilerin hukuka aykırı fiilleri sonucunda verdikleri zarardan sorumlu tutulabilmeleri halidir.<sup>24</sup>

Ayırt etme gücüne sahip olmayan kişinin fiili, eğer ayırt etme gücüne sahip olsaydı bu fiilden dolayı kendisine kusur olarak yükletilebilecek nitelikte ise, ayırt etme gücünden yoksun bulunanlar vermiş oldukları zararlardan hakkaniyet gereği sorumlu tutulabileceklerdir.<sup>25</sup>

## **2. TEHLİKE SORUMLULUĞU:**

818 S.K. bulunmayan TBK.ile hukukumuza getirilen Tehlike sorumluluğu ve denkleştirme TBK'nun 71. maddesinde yer almakta olup madde hükmü şu şekildedir;

“Önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletmenin faaliyetinden zarar doğduğu takdirde, bu zarardan işletme sahibi ve varsa işleten müteselsilen sorumludur.Bir işletmenin, mahiyeti veya faaliyette kullanılan malzeme, araçlar ya da güçler göz önünde tutulduğunda, bu işlerde uzman bir kişiden beklenen tüm özenin gösterilmesi durumunda bile sıkça veya ağır zararlar doğurmaya elverişli olduğu sonucuna varılırsa, bunun önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletme olduğu kabul edilir. Özellikle, herhangi bir kanunda benzeri tehlikeler arzeden işletmeler için özel bir tehlike

<sup>24</sup> OĞUZMAN/ ÖZ, a.g.e., s.9.

<sup>25</sup> OĞUZMAN/ÖZ,a.g.e., s.184.

sorumluluğu öngörülmüşse, bu işletme de önemli ölçüde tehlike arzeden işletme sayılır. Belirli bir tehlike hâli için öngörülen özel sorumluluk hükümleri saklıdır. Önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletmenin bu tür faaliyetine hukuk düzenince izin verilmiş olsa bile, zarar görenler, bu işletmenin faaliyetinin sebep olduğu zararlarının uygun bir bedelle denkleştirilmesini isteyebilirler.”

Bu madde ile öngörülen düzenlemenin genel kural niteliğinde olduğu açıktır.<sup>26</sup>

Söz konusu maddeye göre önemli ölçüde tehlike arz eden bir işletmenin faaliyetinden zarar doğduğu takdirde, meydana gelen bu zarardan işletme sahibi ve varsa işleten müteselsilen sorumlular bu hükümle hukukumuzda tehlike esasına dayanan genel bir kusursuz sorumluluk hali kabul edilmiş olup tehlike esasına dayanan sorumlulukların özelliği, sorumluluk şartlarının gerçekleşmesi halinde sorumlu tutulan kişinin sorumluluktan kurtulması için herhangi bir imkana sahip olmamasıdır.<sup>27</sup>

Karakteristik riziko, söz konusu faaliyet ile zarar arasında tipik bir nedensellik bağı olup tehlike sorumluluğunun koruma amacı kapsamında kalan zararlar, karakteristik rizikonun gerçekleşmesi sonucu doğan zararlardır.<sup>28</sup>

Yargıtay’ın bir kararı; ".davalı şirket, bölgede elektrik enerjisinin dağıtımını yerine getirmektedir. Bu faaliyet, varlığı ve niteliği itibarıyla bir tehlike ve dolayısı ile zarar ihtimali taşıdığından, davalı şirketin sorumluluğu, bir sebep sorumluluğu olan kusursuz (objektif) sorumluluktur. Bu sorumluluk türü tehlike sorumluluğu olarak da isimlendirilmekte olup, sorumluluk türlerinin en ağırını oluşturur. Burada tehlikeli nesne veya işletme ile gerçekleşen zarar arasında uygun illiyet bağının bulunması sorumluluk için gerekli olup hareket unsurunu haksız

<sup>26</sup> Özge YÜCEL, "Türk Borçlar Kanununa Göre Genel Tehlike Sorumluluğu" Ankara, 2014, s.85.

<sup>27</sup> M.KILIÇOĞLU, Tazminat Esasları, s.31-32.

<sup>28</sup> OĞUZMAN / ÖZ, a.g.e., s.192

fiilin sonuç unsuruyla birlikte değerlendirmek gerekir.”şeklindedir.<sup>29</sup>

Bu nedenle normal şartlarda mücbir sebep olarak görülebilecek bir olay olsa bile eğer karakteristik riziko zarara yol açmışsa sorumluluk doğacaktır. 71.maddede bu yönde her hangi bir açıklık bulunmamakta kaynak kanun tasarısının gerekçesi incelendiğinde ".tipik tehlike olgusunun doğurduğu tipik zararlar..."dan sorumlu olunacağı ifadelerine yer verildiği görülmektedir.<sup>30</sup>

Yargıtay 21.Hukuk Dairesi bu konudaki bir kararı şu şekildedir; “uçağın Bağdat'ın kuzeyindeki Balad hava alanına inişi sırasında tespit edilemeyen bir nedenle düşmesi sonucu öldüğü, ölüm olayı nedeniyle davalı işverenliğin ve ölen işçinin bir kusurun bulunmadığı uyuşmazlık konusu değildir. Uyuşmazlık kusuru bulunmasa bile işverenin tazminattan sorumlu tutulmasının mümkün olup olmadığına ilişkindir. Sanayinin gelişmesi ve yurt düzeyine yayılması sonucunda işyerlerinde kullanılan teknik ve motorlu araçların her geçen gün daha fazla artması ve bu nedenle de alınabilecek her türlü önlemlerle dahi önüne geçilmesi olanağı bulunmayan tehlikelerin ortaya çıkması, dolayısıyla iş kazaları ve meslek hastalıklarının büyük artışlar göstermesi karşısında kusura dayanan sorumluluk ilkesinin yetersiz kaldığı modern toplum hayatının ihtiyaçlarına cevap vermediği görülmüştür. İşte son zamanlarda kendisini yoğun bir biçimde hissettiren teknik ve teknolojik alanlardaki bu gelişmeler, kusursuz sorumluluğun bir türü olan tehlike sorumluluğu kavramına ortaya çıkarmıştır. Tehlike sorumluluğunu savunanlar işverenin özen borcunu ideal ölçüler içinde yerine getirmesi halinde dahi, meydana gelen zarardan yine de sorumlu tutulması gerektiğini savunmaktadır. Yargıtay uygulamasında, ilk kararlarda işverenin iş kazalarından doğan sorumluluğunun haksız fiile dayandığını kabul etmişken, zamanla işçinin daha yararına olan, akdi sorumluluk esasını benimsemiştir. Sosyal, ekonomik ve kültürel alanda meydana gelen gelişmeler nedeniyle akdi sorumluluğun da yetersiz kalması üzerine Yargıtay uygulamalarında istikrarlı şekilde tehlike

<sup>29</sup>Y.3HD.,E.2014/4403,K.2014/9751,T.17.06.2014,www.kazancihukuk.com,e.t.12.07.2

<sup>30</sup>YÜCEL, a.g.e., s.139.

sorumluluğu görüşünü kabul etmektedir. Tehlike sorumluluğu, en ağır kusursuz sorumluluk halini oluşturmaktadır.

Az önce de değinildiği gibi, işveren her türlü özen borcunu yerine getirmiş olsa dahi meydana gelen kazadan dolayı sorumluluktan kurtulma olanağı yoktur. Bu anlamda tehlike sorumluluğu mutlak bir sorumluluk olarak nitelendirilebilir. Bununla beraber belirtmek gerekir ki tehlike sorumluluğu bir "sonuç" sorumluluğu da değildir. Gerçekten zarar işletmeye özgü bir tehlikeden doğmamış, yani araya giren bir başka nedenden dolayı meydana gelmişse, işverenin bu zarardan sorumlu tutulmaması gerekir. Başka bir deyişle işyerinin işletilmesi veya bundan doğan tehlikeler ile zarar arasında uygun bir illiyet bağı bulunmuyorsa, işverenin sorumluluğundan söz edilemez.”<sup>31</sup>

Yargılama esnasında hakim somut olayda 71.maddenin uygulayıp uygulamayacağına konusunda ilk olarak söz konusu işletme faaliyetinin karakteristik rizikosunu tespit etmeli ve olayda karakteristik rizikonun gerçekleşip gerçekleşmediğini ve gerçekleşmişse zarara yol açıp açmadığına karar vermekle yükümlüdür.<sup>32</sup>

Eğer işletme faaliyetinin karakteristik rizikosu zararın gerçekleşmesine yol açmamış ise sorumluluğun dayanağı 71.madde hükümlerince tehlike sorumluluğu olmaz.<sup>33</sup> Tehlike sorumluluğu halleri batı ülkelerine oranla ülkemizde özel kanunlarla ve çok az sayıda düzenlenmiş olup bunlar; 2918 Sayılı Trafik Kanununa göre motorlu araç işletenin sorumluluğu, 2920 Sayılı Türk Sivil Havacılık Kanununa göre sivil hava aracı işletenin sorumluluğu, 3634 Sayılı Milli Müdafaa Mükellefiyeti Kanununa göre devletin askeri manevralar ve atışlardan doğan sorumluluğu, 6326 Sayılı Petrol Kanunu, 2872 Sayılı Çevre Kanunu, 5977 Sayılı Biyogüvenlik

<sup>31</sup> Y.21.HD.,E.2012/4196,K.2012/5289,T.5.4.2012,www.kazancı.com,e.t.09.07.2015

<sup>32</sup> YÜCEL, a.g.e.,s.109.

<sup>33</sup> Ayça AKKAYAN YILDIRIM, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Düzenlemeleri Çerçevesinde Kusursuz Sorumluluğun Özel Bir Türü Olarak Tehlike Sorumluluğu,İÜHFİM,C.LXX.,S.1.2012,s..203-220.

Kanunu ve 5710 Sayılı Nükleer Güç Santrallerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışına İlişkin Kanundur.<sup>34</sup> Tehlike sorumluluğu en ağır kusursuz sorumluluk halidir. Tehlike sorumluluğunun süjesi ağır tehlikeli faaliyetlerde bulunanlar, tehlikeli nesneyi bulunduran veya kullananlar ile tehlike arz eden işletmelerin sahipleridir. Bunlar tehlikeli faaliyetlerde bulunan işletmelerinin yol açacağı zararları üstlenmek zorundadırlar. 71.madde hükmüne göre tehlike sorumluluğunun unsurları önemli ölçüde tehlike arz eden bir işletmenin olması ve işletmeye özgü tipik tehlikenin gerçekleşerek zarara sebep olması şeklinde belirtilmiştir.<sup>35</sup>

---

<sup>34</sup> İNAN/YÜCEL, a.g.e., s.431.

<sup>35</sup> ZEVKLİLER/ERTAŞ/HAVUTÇU/AYDOĞDU/CUMALIOĞLU, a.g.e., s.235-236.



### 3. OLAĞAN SEBEP (ÖZEN) SORUMLULUĞU

Olağan sebep (özen) sorumluluğu, hakkaniyet ve tehlike sorumluluğu halleri dışında kalan kusursuz sorumluluk hali olup Gözetim ve özen yükümlülüğünün ihlalden doğan sorumlulukta sorumluluğun kurucu unsuru, sorumlu tutulan kişiye hukuk düzenince yüklenen objektif özen yükümlülüğünün ihlalidir.<sup>36</sup>

Özen sorumluluğunun iki temel dayanağı bulunmakta olup bunlar ya kişinin objektif özen ve gözetim ödevini yerine getirmemesi ya da maliki bulunduğu şeydeki noksanlığıdır. Hukukumuzda sayılan başlıca olağan sebep sorumluluğu halleri şu şekildedir; Adam çalıştıranın sorumluluğu (TBK 55.madde), bina ve diğer yapı eseri malikinın sorumluluğu (TBK 58.madde), hayvan bulduranın sorumluluğu (TBK 56.madde) ev başkanının sorumluluğu (TMK 369.madde) ve taşınmaz malikinın sorumluluğudur (TMK 730.madde) ile TBK 54.madde’de düzenlenmiş olan ayırt etme gücünden yoksun olanların sorumluluğunu da kusursuz sorumluluk halleri içinde saymak mümkündür.<sup>37</sup>

#### C) KUSUR SORUMLULUĞU (HAKSIZ FİİL SORUMLULUĞU)

Kusur sorumluluğunda kusur, sorumluluğun kurucu unsurudur. Kusur sorumluluğu esasına göre tazminat yükümlülüğünün yani sorumluluğun varlığı için zararı meydana getiren fiilde failin kusurunun bulunması temel bir şarttır.

Haksız fiilden doğan sorumluluğu düzenleyen TBK 49.madde hükmü kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür şeklinde belirterek tamamen kusurun varlığı ilkesine dayanmaktadır. Kusur sorumluluğunda zarar veren kusurun her türlü nevi”inden sorumludur.<sup>38</sup>

<sup>36</sup> Alpaslan AKARTEPE, Türk Borçlar Kanunu’nun Haksız Fiilden Doğan Borç İlişkileri Alanında Getirdiği Yenilikler ve Değişiklikler, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı 16, 2012, s.161.

<sup>37</sup> YAVUZ, a.g.e., e.t.20.11.2018

<sup>38</sup> ATICI, a.g.e., s.56, e.t.20.11.2018

### III. İŞVERENİN HUKUKİ SORUMLULUĞUNUNU ŞARTLARI

#### 1. HUKUKA AYKIRI FİİL

Haksız fiil kavramının temel unsurlarından birisi de hukuka aykırı fiil yani bir kişinin bir genel hukuk kurallarını ihlal etmesidir.<sup>39</sup> Hukuka aykırı fiil, genel olarak mutlak bir hakkın yani temel hukuk kurallarıyla doğrudan doğruya korunan, herkese karşı ileri sürülebilen ve herkesin uymak zorunda olduğu hakların ihlali ya da kişilerin menfaatini koruma amacı güden emredici bir hukuk kuralının çiğnenmesine yönelik fiiller olup yukarıda da belirtildiği üzere adalet ilkesi gereği ve toplumun ahlak duygularına duyulan saygı gereğince bir ahlak kuralının ihlaline yönelik eylemlerin failleri de bu ihlalin sonuçlarını tazmin ile sorumludur.<sup>40</sup>

#### 2. ZARAR

Zarar kelimesi anlamı itibarı ile bir eksilmeyi belirtmekte ancak malvarlığında meydana gelen her türlü eksilme tazminata konu olamamaktadır. Sorumluluk hukukunda tazminat borcunun doğması için işlenen hukuka aykırı fiil sonunda mutlaka bir zararın gerçekleşmiş olması aranır.<sup>41</sup>

Haksız fiilin borç doğurabilmesi için sonucunda mutlaka bir zararın meydana gelmesi ve failinin yaratmış olduğu eksilmeyi telafi etmek üzere zarar gören kişiyi eski durumuna geri getirme yükümlülüğü altına girmesi gerekmektedir.<sup>42</sup>

#### 3. UYGUN İLLİYET BAĞI

Günlük hayatta meydana gelen olaylar arasında bir sebep sonuç ilişkisi kurmak, toplumsal hayatının gereği olarak birbirleriyle ilişkiler kurmak zorunda olan insanların ortaya çıkardığı bir sonuç olup bu bağın varlığının tespiti her zaman

<sup>39</sup> Yusuf ŞEKER, Askeri İdari Yargılama Hukukunda Maddi Tazminat, İstanbul, 2007, s.26.

<sup>40</sup> GÖKCAN/ KAYMAZ, a.g.e., s.30-31.

<sup>41</sup> Mustafa TİFTİK, Akit Dışı Sorumlulukta Maddi Tazminatın Kapsamı, 1. Bası, Ankara, Yetkin Basım Yayım ve Dağıtım, 1994, s.51.

<sup>42</sup> A.M.KILIÇOĞLU, a.g.e., s.291.

kolay olmamaktadır.<sup>43</sup>

İllyet bağı hukuki sorumluluğu doğuran unsurlar arasında büyük bir önem taşımakta olup<sup>44</sup>, gerçekleşen zararlar sorumluluğun bağlandığı olay veya davranış arasındaki sebep sonuç ilişkisini ve failin hukuka aykırı fiilinin sonucu olarak meydana gelen zararın tazmin yükümlülüğü altına girmesini ifade etmektedir.<sup>45</sup>

Uygun illiyet bağının kurulabilmesi için;

-İşveren ile çalışan arasında bir iş ilişkisi bulunmalıdır.

- Zarar, çalışanın işi gördüğü sırada hukuka aykırı bir davranışı sonucu meydana gelmelidir. Zarar, çalışanın bir davranışı sonunda meydana gelmiş olmalıdır. Çalışanın davranışı hukuka aykırı olmalıdır. Zarar, çalışana verilen işin görülmesi sırasında meydana gelmelidir. Bir başka ifadeyle, çalışana verilen iş ile bunun görülmesi sırasında meydana gelen zarar arasında doğrudan doğruya işlevsel bir bağ bulunmalıdır. İşin görülmesi ile zarar arasında doğrudan doğruya işlevsel bir bağ olduğundan bahsedilemiyor ise adam çalıştırmanın sorumluluğu gündeme gelmeyecektir.

- Adam çalıştırın kurtuluş kanıtı getirememiş olmalıdır. Zarar gören, çalışana verilen işin görülmesi sırasında zarara uğradığını, bu zarar ile çalışana verilen iş arasında illiyet bağının mevcut olduğunu ispat ettiği takdirde, işveren kural olarak meydana gelen zararlardan sorumludur. Ancak kanun koyucu, işverenin sorumluluğu kaldıracak nitelikte bir kurtuluş kanıtı getirme imkanı tanımıştır. Kurtuluş kanıtı, niteliği itibarıyla bir kusursuzluk kanıtı değil, sorumluluktan kurtulma kanıtıdır. Buna göre işveren zararın meydana gelmemesi için somut durumun gerektirdiği her türlü objektif dikkat ve özeni göstermiş olduğu ispat ederek sorumluluktan kurtulabilecektir .

-Zararın önlenmesi bakımından adam çalıştırmanın göstermesi gereken dikkat ve özen yükümlülüğü aşağıda açıklanacak olan dört noktaya ilişkindir :

1) Çalışanın Seçiminde gerekli özenin gösterilmiş olması:

<sup>43</sup> Fikret EREN ,Sorumluluk Hukuku Açısından Uygun İllyet Bağı Teorisi, Sevinç Matbaası, Ankara,1975, s.1.

<sup>44</sup> OGUZMAN/ ÖZ, a.g.e., s.44.

<sup>45</sup> İNAN/YÜCEL, a.g.e., s.404.

- 2) İşle ilgili talimat vermede gerekli özenin gösterilmiş olması:
- 3) Denetlemede gerekli özenin gösterilmiş olması:
- 4) İşletme düzeninin zararın doğmasını önlemeye elverişli olması:

İşveren, gerekli özen göstermiş olması halinde de zararın gerçekleşeceğini ispat ederse sorumluluktan kurtulur. Burada illiyet bağının kesilmesi söz konusudur.<sup>46</sup>

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun bu konudaki bir kararı şu şekildedir; “Gerçekten de yangın, davalıya ait yüksek gerilim hattının kopması sonrası değil, davacının sigortalısının yeni bir işlem yapması sırasında meydana gelmişse zararlar davalıya ait yüksek gerilim hattının kopması arasında illiyet bağının bulunduğu söz edilemez.”<sup>47</sup>

“İşvereni, zararlandırıcı olay nedeniyle sorumluluktan kurtaracak olan durum, eylem ile meydana gelen zarar arasındaki uygun illiyet bağının kesilmesidir. Kusursuz sorumlulukta olduğu gibi kusur sorumluluğunda da illiyet bağı; mücbir sebep, zarar görenin ve üçüncü kişinin ağır kusuru nedenleriyle kesilebilir. Uygun illiyet bağının kesildiğinin ispatı halinde, işverenin sorumluluğuna gidilmesi mümkün değildir.”<sup>48</sup>

Hukuki sorumluluğun doğmasını engelleyen illiyet bağı kesen sebepler şu şekildedir:

- Mücbir sebep (Beklenmeyen hal):

Karayolları Trafik Kanununun 86. Maddesi işleten kazanın bir mücbir sebepten kaynaklandığını ispat ederse sorumluluktan kurtulur hükmünü amir olup buna göre mücbir sebep kavramı hukuka aykırı fiili gerçekleştiren failin faaliyet ve işletme sahası dışında oluşan, öngörülmesi ve karşı konulması mümkün olmayan olay olarak tanımlanmaktadır.<sup>49</sup>

Yargıtay mücbir sebebi şu şekilde tanımlamaktadır; “...mücbir sebep bir sorumluluğun yerine getirilmesini veya bir hakkın veya hukuksal imkanın veya

<sup>46</sup> İnci ERBİLEN, Kusursuz Sorumluluk Hallerinde Adam Çalıştırmanın Sorumluluğu, Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2017, file:///C:/Users/ASUS/Desktop/Kusursuz\_Sorumluluk\_Hallerinden\_Adam\_Cal.pdf, s.10, e.t.20.11.2018

<sup>47</sup> YHGK, E.2013/11

1725, K.2015/1138, T.01.04.2015, www.kazancihukuk.com, E.T.06.07.2015

<sup>48</sup> YHGK, E2012/21-1121, K 2013/386, 20/03/2013, www.kazancihukuk.com, E.T.06.07.2015

<sup>49</sup> KAPLAN, a.g.e., s.213

kanuni bir avantajın kullanılmasını veya talep edilmesini, kısmen veya tamamen, geçici veya daimi surette engelleyen, bu niteliği dolayısıyla sorumluluğu kaldıran veya yerine getirilmesini, süresini ve vadesini geciktiren veya sorumluluğun niteliğini değiştiren, bir hakkın veya hukuksal imkanın veya kanuni bir avantajın kullanılmasına ilişkin sürelerin yeniden tanınmasını, sürelerin uzatılmasını veya eski hale iade edilmesini gerekli ve zorunlu kılan, kişinin önceden beklemediği, öngöremeyeceği ve tahmin edemeyeceği, beklese ve tahmin etse bile, kişilerin alabilecekleri her türlü tedbirlere rağmen meydana gelmesini engelleyemeyeceği, kişilerin tedbir alma ve ihmalde bulunmama yükümlülüklerini aşan nitelikte ve ağırlıkta olan, dıştan gelen, olağan üstü, olağan dışı ve mutad ve devamlı olanın dışında gerçekleşen nitelikte bir olay, olgu veya durumdur...”<sup>50</sup>

Yargıtay’ın bu konudaki bir başka kararı ise şu şekildedir; “İşletenin veya araç işleticisinin bağlı olduğu teşebbüs sahibinin, sorumluluktan kurtulması veya sorumluluğun azaltılması hallerini düzenleyen aynı Kanunun 86.maddesinin birinci fıkrası; "İşleten veya araç işleticisinin bağlı olduğu teşebbüs sahibi, kendisinin veya eylemlerinden sorumlu tutulduğu kişilerin kusuru bulunmaksızın ve araçtaki bir bozukluk kazayı etkilemiş olmaksızın, kazanın bir mücbir sebepten veya zarar görenin veya bir üçüncü kişinin ağır kusurundan ileri geldiğini ispat ederse sorumluluktan kurtulur" hükmünü içermektedir. Bu aşamada, yasa metninde geçen "mücbir sebep" kavramı üzerinde durulmadır: Öğretide mücbir sebep; araç işleteninin işletmesi dışında meydana gelen, genel bir davranış kuralının mutlak ve kaçınılmaz bir şekilde ihlaline yol açan, öngörülmesi ve karşı konulması mümkün olmayan olağanüstü bir olaydır. Mücbir sebep olarak kabul edilen olayın mutlaka işletenin işletmesi (aracı) dışında oluşan bir olay olması gerekir. Mücbir sebep sayılan olayın, araç dışında bir olay olması özelliğine "mücbir sebebin hariciliği" unsuru denilmekte olup, aracın direksiyonunun kopması, fren patlaması, sürücünün bayılması, uyuması gibi olaylar mücbir sebep değildir. Sürücünün ani ölümü, kendini kaybetmesi, uyuklaması gibi olaylar da aracın işletilmesine yabancı olan olaylardan değildir”<sup>51</sup>

<sup>50</sup> Y.11. H. D.E.2014/13893,K.2014/19777

T.15.12.2014,<http://www.hukukmedeniyeti.org/karar/5695/franchising-taahutnamesi-mucbir-sebep-sozlesme-dep/>, [www.kazancihukuk.com](http://www.kazancihukuk.com),E.T.06.07.2015

<sup>51</sup> Y.H.G.K. E. 2012/11-1096, K 2012/382,

<http://www.turkhukuksitesi.com/serh.php?did=14561>,  
[www.kazancihukuk.com](http://www.kazancihukuk.com),E.T.06.07.2015

- Üçüncü kişinin kusuru veya eylemi:

Haksız fiilin meydana gelmesinde üçüncü kişinin kusuru eğer ağır kusur niteliğinde ve illiyet bağıni kesebilecek nitelikte ise fail sorumluluktan kurtulabilir.<sup>52</sup>

Yargıtay'ın bu konudaki bir kararı şu şekildedir.“...iş kazası sonucu meydana gelen zararı işverenin tazmin borcu kusursuz sorumluluğa dayanır. Kusursuz sorumluluk hallerinde ise kusur, sorumluluğu oluşturan bir unsur olmadığından ,tazminat borcunun doğabilmesi bakımından işverenin kusuru aranmaz. Ne var ki kusursuz sorumlulukta da işverenin tazmin yükümlülüğü için illiyet (nedensellik) bağıının gerçekleşmesi zorunludur ve bu yön, “-Hakim sebebiyet (illiyet) münasebeti bulunmak kaydıyla ... manevi tazminata hükmedebilir-” sözleriyle ,22.06.1966 günlü İçtihadı Birleştirme Kararında da açık bir şekilde ifade edilmiştir.O halde işverenin işletmesi ile zararlı sonuç arasında ki illiyet bağıının kesilmesi veya uygun olmaması halinde işverenin zararı tazmin yükümlülüğünden söz edilemez. Başka bir anlatımla kazanın işverenin işi görülürken gerçekleşmiş olması sorumluluk için yeterli olmayıp, eylemle zarar arasındaki uygun neden-sonuç bağıının işçinin ya da üçüncü kişinin tam kusuru ile kesilmemiş olması da zorunludur...Somut olayda, üçüncü kişi durumunda olan T.Ç.'in kusurlu olduğu açık-seçiktir. Hal böyle olunca, zararlandırıcı sigorta olayının üçüncü kişinin kusurlu davranışları sonucu oluştuğu, nedensellik bağıının kesildiği, işveren davalı şirketin sorumluluğuna gidilemeyeceği ortadadır....”<sup>53</sup>

<sup>52</sup> KAPLAN,a.g.e.,s.213

<sup>53</sup> Y.21. H. D. E.2008/2073 ,K.2008/1790,

<http://www.hukukmedeniyeti.org/ictihatyazdir.asp?id=93163,e.t.15.12.2018>

- Mağdurun kusuru veya eylemi(müterafik kusur):

Müterafik kusur haksız bir fiil sonucu zarar uğrayan kişinin yani mağdurun zararın meydana gelmesine her hangi bir şekilde katkısı bulunması anlamına gelmekte olup bu durum da kişinin kusuru oranında illiyet bağıını kesmektedir.<sup>54</sup>

TBK'nun 52. maddesine göre; ‘‘Zarar gören, zararı doğuran fiile razı olmuş veya zararın doğmasında ya da artmasında etkili olmuş yahut tazminat yükümlüsünün durumunu ağırlaştırmış ise hâkim, tazminatı indirebilir veya tamamen kaldırabilir.

Zarara hafif kusuruyla sebep olan tazminat yükümlüsü, tazminatı ödediğinde yoksulluğa düşecek olur ve hakkaniyet de gerektirirse hâkim, tazminatı indirebilir.’’

Müterafik kusur indirimi yapılabilmesi için davacının zarar gören sıfatıyla zarara razı olması, doğmasına, artmasına etkili olması yada davalının durumunu ağırlaştırması gerekmektedir.<sup>55</sup>

### III. İŞVERENİN HUKUKİ SORUMLULUĞUNUN SONUÇLARI?

4857 S.K.’nun 77. maddesinde işverenler iş yerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksansız bulundurmak, işçiler de iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan her türlü önleme uymakla yükümlüdürler. TBK’nun 417/3.madde hükmüne göre de kanuna ve sözleşmeye aykırı davranışı nedeniyle işçinin ölümü, vücut bütünlüğünün zedelenmesi veya kişilik haklarının ihlaline bağlı zararların tazmini, sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluk hükümlerine tabidir.

<sup>54</sup>H.Yılmaz GÜNAY,Müterafik

Kusur,www.dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/405/4439.pdf,.e.t. 12.12.2018

<sup>55</sup> Y.3.H. D. E.2018 / 4160 ,K.2018 / 10911,

T.01.11.2018,

[https://www.sinerjimevzuat.com.tr/mobile/yuksekmahkeme\\_kavram.jsf?dswid=-5922,e.t.12.12.2018](https://www.sinerjimevzuat.com.tr/mobile/yuksekmahkeme_kavram.jsf?dswid=-5922,e.t.12.12.2018)

Tanımlaması ile öncelikle tedbir alınarak iş kazalarının önlenmesi gerektiği bildirilmiştir. Yargıtay kararlarında sıkça belirtildiği gibi “ İş kazasından dolayı işverene karşı açılacak maddi tazminat davaları, SGK tarafından yapılan yardımlar ve bağlanan gelirlerle karşılanmayan zararın giderilmesi ilkesine dayanır.” Bu nedenle, öncelikle Sosyal Sigortalar Kurumu’na olayın bildirilip bildirilmediği ve Kurumca olayın bir iş kazası sayılıp sayılmadığı mahkemece araştırılacak ve bunun sonucu davacılara SGK’dan gelir bağlanıp bağlanmayacağı saptanacaktır. Eğer gelir bağlanmışsa bunun peşin değeri kurumdan sorulacak; davacıların kazanç düzeyleri üzerinden hesaplanacak olan tazminat tutarlarından sigorta gelirleri peşin değeri düşüldükten sonra, geriye bir zarar miktarı kalmışsa, bu miktar işverenden istenebilecektir.<sup>56</sup>

Bu konuda Yargıtay 21. Hukuk Dairesi 2010/5719 E. 2012/1105 nolu kararında Hukuk Genel Kurulunun 06.02.2012 gününde oy birliğiyle verdiği karar dikkat çekicidir. Söz konusu davada; İş kazası sonucu ölümden doğan maddi ve manevi tazminat talebi ile davacılar murisinin iş kazası sonucu ölümünden doğan maddi ve manevi tazminatın ödetilmesine karar verilmesini istemiştir. Mahkeme ilamında belirtildiği şekilde, isteğin kısmen kabulüne karar verilmiş; hüküm davalı vekil tarafından temyiz edilmiştir. Dava, 11.07.2005 tarihinde Irak’ta uğradığı saldırı sonucu ölen Osman’ın eş ve çocuklarının maddi ve manevi zararlarının giderilmesi istemine ilişkindir. Somut olayda, bilirkişi kurulunca düzenlenen kusur raporu doğrultusunda iş kazasının meydana gelmesinde kusurun ölüme neden olan ve kim oldukları belirlenemeyen üçüncü kişilere ait olduğu belirlenmiştir. İşverenin kusuru bulunmasa dahi kusursuz sorumluluk esaslarına göre sorumlu olduğu gerekçesiyle kararda yazılı maddi ve manevi tazminatın davalı işverenden tahsiline karar verilmiş ise de, yukarıda izah edildiği üzere işverenin iş

<sup>56</sup> Emine Tuncay KAPLAN, Bireysel İş Hukuku, 9. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2018, s.217



kazası sonucu meydana gelen zarar nedeniyle hukuki sorumluluğu yasa ve içtihatlarla belirlenmiş olan ayırık haller dışında ilke olarak iş akdinden doğan işçiyi gözetme (koruma) borcuna aykırılıktan kaynaklanan kusura dayalı sorumluluk olup, mahkemece davalı işverenin kusursuz sorumluluk esaslarına göre sorumlu tutulması yerinde olmamıştır. Bilirkişi kurulunca düzenlenen kusur raporunda 4857 sayılı İş Kanununun 77. maddesi ve İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinin ilgili maddeleri göz önünde tutularak kusurun aidiyeti ve oranının hiçbir kuşku ve duraksamaya yer vermeyecek biçimde belirlenmediği ve bu haliyle hükme esas alınacak nitelikte olmadığı da anlaşılmaktadır. Dava, nitelikçe Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından karşılanmayan zararın giderilmesi istemine ilişkindir. Bu nedenle de, mükerrer ödemeyi ve haksız zenginleşmeyi önlemek için, hüküm tarihine en yakın tarihte yürürlükte bulunan katsayı dikkate alınarak, hak sahiplerine bağlanan gelirin, tüm peşin sermaye değerinin, hesaplanan zarardan indirilmesi suretiyle, tazminatın belirlenmesi gerektiği, Yargıtayın yerleşmiş görüşlerindedir. Mahkemece hüküm tarihine en yakın tarihte belli olan artışlara göre hesaplanan tüm peşin sermaye değerinin kurumdan sorulmadığı ve hesaplanan zarardan indirilmediği anlaşılmaktadır. Mahkemece bu maddi ve hukuki olgular gözetilmeksizin yazılı şekilde karar verilmiş olması usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir. O halde davalının bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır. Bununla beraber Yine kanunun 56. maddesinde hâkim, bir kimsenin bedensel bütünlüğünün zedelenmesi durumunda, olayın özelliklerini göz önünde tutarak, zarar görene uygun bir miktar paranın manevi tazminat olarak ödenmesine karar verebilir. Diyerek tazminat hakkı da tanımlanmıştır.<sup>57</sup>

<sup>57</sup>Y.21. H. D. E.2010/5719, K.2012/1105 [www.ecalisanlar.net/yargitay-21-hukuk-dairesi-2010-5719-e-2012-1105-k--29569.html](http://www.ecalisanlar.net/yargitay-21-hukuk-dairesi-2010-5719-e-2012-1105-k--29569.html), E.T.20.11.2018

**T.C.**  
**YARGITAY**  
**HUKUK GENEL KURULU**  
**ESAS NO. 2003/21-673**  
**KARAR NO. 2003/641**  
**KARAR TARİHİ. 12.11.2003**

- > **İŞ KAZASI SONUCU ÖLÜM NEDENİYLE MADDİ VE MANEVİ TAZMİNAT TALEBİ** ( Adam Çalıştıranın Sorumlu Tutulabilmesi İçin Kusuru Şart Olmadığı Gibi Ölenin Dahi Kusurunun Kanuni Şartlardan Olmadığı )  
> **ADAM ÇALIŞTIRANIN SORUMLULUĞU** ( İş Kazası Sonucu Ölüm Nedeniyle Maddi ve Manevi Tazminat - Adam Çalıştıranın Sorumlu Tutulabilmesi İçin Kusuru Şart Olmadığı Gibi Ölenin Dahi Kusurunun Kanuni Şartlardan Olmadığı )  
> **MADDİ VE MANEVİ TAZMİNAT TALEBİ** ( Adam Çalıştıranın Sorumlu Tutulabilmesi İçin Kusuru Şart Olmadığı Gibi Ölenin Dahi Kusurunun Kanuni Şartlardan Olmadığı - İş Kazası Sonucu Ölüm )  
> **KUSURSUZ SORUMLULUK** ( İş Kazası Sonucu Ölüm Nedeniyle Maddi ve Manevi Tazminat - Adam Çalıştıranın Sorumlu Tutulabilmesi İçin Kusuru Şart Olmadığı Gibi Ölenin Dahi Kusurunun Kanuni Şartlardan Olmadığı )

818/m. 41, 43, 55

4857/m. 77

**ÖZET** : Adam çalıştıranın tazminat ile sorumlu tutulabilmesi için kendisinin kusuru şart olmadığı gibi kullandığı adamın dahi kusuru kanuni şartlardan değildir.

Somut olayda, zararı doğuran olay işverenin işinin görüldüğü, işverenin emir ve talimat dahilinde hareket edildiği sırada beklenmeyen nedenler sonucu meydana geldiğinden, nedensellik bağı çerçevesinde işverenin mal varlığına risk yükleyen tehlike esasına dayanan sorumluluk hükümlerine göre davalı işverenin sorumlu tutulması gerekir.

**DAVA** : Taraflar arasındaki "maddi manevi tazminat" davasından dolayı yapılan yargılama sonunda; ( Rize Asliye Birinci Hukuk ( İş ) Mahkemesi )nce davanın reddine dair verilen 19.11.2002 gün ve 2002/181 E- 481 K. sayılı kararın incelenmesi davacı vekili tarafından istenilmesi üzerine, Yargıtay Yirmibirinci Hukuk Dairesinin 25.2.2003 gün ve 2003/517-1301 sayılı ilamı ile; ( ...Dava iş kazası sonucu ölen işçinin hak sahiplerinin maddi ve manevi tazminat istemine ilişkindir. Davalı işverenin kusurunun bulunmadığı gerekçesi ile dava tümünden reddedilmiş ise de bu sonuç usul ve yasaya uygun bulunmamaktadır.

Olay günü davacıların murisi Orhan davalılardan Mehmet'e ait 53 ... 916 plaka sayılı Mercedes marka 1997 model TIR aracı ve 53 ... 917 plaka sayılı dorsenin

sigortalı şoförü olarak çalışmakta iken TEM karayolu İzmit Gültepe park mevkiinde mola verdiği sırada 26.1.1999 tarihinde uyumakta olduğu sırada araçta çıkan yangın neticesi araçla birlikte yanarak vefat etmiştir.

Dava konusu olaydan ötürü dosya tümü ile uzman bilirkişilerce incelenmiş olup bilirkişiler kazanın oluşuna göre alınan 1.10.2002 tarihli kusur raporunda gerek ölen sigortalı gerek işverenin gerekse aracı imal eden firmaya atfedilecek kusurun bulunmadığı, kazanın % 100 beklenmeyen nedenlerden kaynaklandığı şeklinde görüş bildirmişlerdir. Mahkemece de bu görüş benimsenerek dosya kapsamı ile olayın meydana geliş şekline göre yangının çıkış sebebi kesin olarak tespit edilememiş bulunduğu ve taraflara atfedilecek kusur bulunmadığından bahisle davanın reddine karar verilmiştir. Taraflara atfedilecek bir kusurun bulunmadığı dosya kapsamı ile anlaşılmasına ve kabul edilmesine rağmen hiç kimseye kusur izafe edilememesi halinde dahi işçinin Sosyal güvenlik hakları tümünden feda edilmemeli tehlike risk nazariyesi bu durumlarda gözönüne alınarak istihdam eden işverenlere de bir miktar sorumluluk verilmelidir. Uyuşmazlık, bu durumda davalıların istihdam eden sıfatı ile sorumlu olup olmayacakları noktasında toplanmaktadır.

Gerçekten 27.3.1957 gün, 1/3 sayılı içtihadı Birleştirme Kararında da açıklandığı üzere BK.nun 55. maddesi uyarınca istihdam edenin sorumluluğu için kendisini veya çalıştırdığı kişinin kusuru koşul değildir. Buradaki sorumluluk "özen ve gözetim ödevinin" objektif olarak yerine getirilmemesinden kaynaklanan kusura dayanmayan bir sorumluluktur. Ne var ki istihdam edenin sorumluluğu için, istihdam edenle istihdam olunan arasında çalıştırma ve bağımlılık ilişkisinin bulunması, zararın hizmetin ifası sırasında ve hizmetle ilgili olarak oluşması, eylemin hukuka aykırı olması ve eylem ile zarar arasında uygun nedensellik bağının bulunması gerekir.

Somut olayda yukarıda açıklanan bu şartlar tamamı mevcuttur. Davalılardan Mehmet ile ölen sigortalı kazalı arasında işin yürütümüne ilişkin olarak hizmet akdi bulunmaktadır. Zararda hizmetin ifası sırasında meydana gelmiştir. Ancak diğer davalı olarak gösterilen ve aracı imal eden Mercedes Benz Türk A.Ş. ile ölen sigortalı ve zararlandırıcı olay hiçbir şekilde illiyet bağı tesis edilememektedir. Bu durumda mahkemenin bu davalı için verdiği red kararı yerindedir.

Kaçınılmazlık ise hukuksal ve teknik anlamda; fennen önlenmesi mümkün bulunmayan başka bir anlatımla, işverence mevzuatın öngördüğü tüm önlemlerin alınmış olduğu koşullarda dahi önlenmesi mümkün bulunmayan durum ve sonuçları ifade eder.

Zararlandırıcı olayın tamamen kaçınılmazlık sonucu meydana geldiğinin saptanması halinde hakim, işverenin sorumluluğunu, Borçlar Kanunu'nun 43. maddesini gözönünde tutarak hakkaniyet ölçüsünde saptamalıdır. Her iki taraf yönünden % 50'şer sorumluluğun paylaşılması ilk bakışta uygun görünebilirse de, işçi-işveren arasındaki bu tür davalarda tarafların ekonomik ve sosyal

durumlarının göz önünde bulundurulması halinde; işverene biraz daha fazla sorumluluk verilmesi; sosyal hukuk devleti ilkesi gereği düşünülebilir.

Mahkemece bu maddi ve hukuki olgular gözönünde tutulmaksızın tehlike risk nazariyesi gereğince davalı işveren Mehmet'in % 50-60 oranında sorumlu tutulması gerekirken davanın tümünden reddi isabetsiz olup bozma nedenidir.

O halde, davacıların bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır... ) gerekçesiyle bozularak dosya yerine geri çevrilmekle, yeniden yapılan yargılama sonunda, mahkemece önceki kararda direnilmiştir.

Hukuk Genel Kurulunca incelenerek direnme kararının süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra gereği görüşüldü:

**KARAR :** Dava, iş kazası sonucu ölen işçinin hak sahiplerinin maddi ve manevi tazminat istemlerine ilişkindir.

Davacılar, muris Orhan'ın davalılardan Mehmet'e ait Mercedes marka 1997 model TIR aracı ve dorsenin sigortalı şoförü olarak çalışmakta iken TEM Karayolu İzmit Gültepe park mevkiinde mola verdiği sırada araçta çıkan yangın sonucu araçla birlikte yanarak vefat ettiğini, olaya araçta bulunan imalattan kaynaklanan teknik hataların yanı sıra işverenin uluslararası nakliyat yapan araçta yedek şoför bulundurmadığının da neden olabileceğini ileri sürerek aracı imal eden Mercedes Benz Türk A.Ş. ve işveren Mehmet'ten maddi ve manevi tazminat talep etmişlerdir.

Davalı Mercedes Benz Türk A.Ş. vekili, araçta imalat hatasının bulunmadığını beyanla davanın reddini savunmuştur.

Davalı işveren Mehmet, işverenin alması gerekli tüm önlemleri aldığını, savcılıkta alınan raporda, yangının işçinin sigara içerken uyumasından kaynaklanabileceğinin belirtildiğini, olayda işveren olarak kusuru bulunmadığını beyanla davanın reddini istemiştir.

Mahkemenin "bilirkişi raporuna göre yangının çıkış nedeninin kesin olarak tespit edilemediği, işverenin olayın meydana gelmesinde alması gerekli tedbir ve gözetim eksikliğinin bulunmadığını, ölen sürücü işçinin ve aracı imal eden şirketin de kesin olarak kusurunun saptanmadığı" gerekçesiyle davanın reddine dair verdiği karar, yukarıda belirtilen nedenle Özel Dairece bozulmuş, mahkemece, "davacıların murisinin, ölüme sebebiyet veren olayda kusurlu veya kusursuz olduğunun kesin olarak saptanamadığı, ölen kusurlu ise kaçınılmazlıktan bahsedilmeyeceği" gerekçesiyle önceki kararda direnilmiştir.

Somut olayda, davacıların murisi Orhan, davalılardan Mehmet'e ait Mercedes Marka 1997 model TIR aracı ve dorsenin sigortalı şoförü olarak çalışmakta olup, İstanbul Tuzla gümrüğünden aldığı malları Gürcistan'a götürürken TEM Karayolu İzmit Gültepe park mevkiinde mola verdiği sırada araçta çıkan yangın sonucu araçla birlikte yanarak ölmüştür.

Uzman bilirkişi raporunda; toplanan delillerden yangının çıkış nedeninin kesin olarak saptanamadığı, mevcut bilgilere göre işverenin olayın meydana gelmesinde alması gerekli tedbir ve gözetim eksikliğine dayanan bir kusurunun bulunmadığı, ölenin de can güvenliğinin sağlanması hususunda ve kazanın

meydana gelmesinde kusuru olmadığı, herhangi bir kişi veya kişilerin de kusurunun bulunmadığı kazanın % 100 beklenmeyen nedenlerden meydana geldiği belirtilmiştir.

Mahkemece, ölüm olayında tarafların kusurunun bulunmadığı, kazanın % 100 beklenmeyen nedenlerden meydana geldiği gerekçesiyle davalılardan aracın imalatçısı Mercedes Benz Türk A.Ş. hakkındaki davanın reddi doğru ise de, diğer davalı işveren Mehmet yönünden de davanın reddedilmiş olması isabetsizdir.

Zira, davalı Mehmet ölen işçinin işverenidir. Adam çalıştıranla çalıştırılan işçi arasında işin yürütümü için çalıştırma ve bağımlılık ilişkisi mevcuttur. Zarar hizmetin ifası sırasında ve hizmetle ilgili olarak oluşmuş olup, hukuka aykırı eylem ile zarar arasında uygun nedensellik bağı bulunmaktadır. Bu nedenle işveren, kendisinin yada kullandığı adamın kusuru olmasa bile istihdam eden sıfatıyla tazminattan sorumludur.

1475 sayılı Kanununun 73, 4857 sayılı Kanununun 77. maddesi ve işçi sağlığı ve iş güvenliği tüzüğü hükümlerine göre işyerinde gerekli güvenlik tedbirlerini almayan işveren, bu tedbirlere riayet etmediği oranda sorumlu olacağı gibi, diğer işçisinin kusurundan da istihdam eden sıfatıyla sorumludur.

Ancak, bu sorumluluk kuralları dışında bir de bu konuda sanayiinin gelişmesiyle toplumsal düşünceden kaynaklanan tehlike ( risk ) sorumluluğu teorisine dayalı sorumluluk hali vardır. Gerek öğretilerde gerekse uygulamada ve özellikle İş Hukuku alanında benimsenen ve 27.3.1957 gün, 1/3 sayılı içtihadı Birleştirme Kararında biçimlenen bu sorumluluğun esası; zararlandırıcı olay işyerinde işverenin yada çalıştırdığı adamın tedbir konusunda gerekli özeni göstermesine, 3. kişi ile işçinin de herhangi bir kusurlarının bulunmamasına rağmen işçi için bir zarar doğurmuşsa, bunun sonucunda hak ve nesafet kuralları içinde işçinin işinden yararlanan işverenin sorumlu tutulmasıdır.

27.3.1957 gün, 1/3 sayılı içtihadı Birleştirme Kararında da belirtildiği gibi; 19. yüzyılın başlarındaki kanun yapma hareketlerinde haksız fiilden doğan sorumluluk hükümleri zararı meydana getirenin kusurlu olması esasına dayanmakta idi. Ne var ki, daha sonraları yeni keşifler ve bu arada sanayiinin ve tarımın gösterdiği olağan üstü gelişmeler ve ekonomik hayata hakim olan makinalaşma hareketi insanlar arasındaki ilişkileri sıklaştırdığı gibi tehlike olasılıklarını da eskisine göre pek çok arttırdığından kusura dayanan sorumluluk sistemi ile zararların karşılanmasına birçok hallerde imkan kalmadığı görüldüğünden kanunlarla sırf zarar tehlikesinin mevcut olması esasına dayanan bir takım sorumluluk hükümleri konulmasına ihtiyaç duyulmuştur. Bunlara kusursuz sorumluluk hükümleri yahut tehlike ( risk ) esasına dayanan sorumluluk hükümleri denilmektedir. Borçlar kanununun 54. maddesinin birinci fıkrası, 56. maddesinin birinci fıkrası 58. maddesinin birinci fıkrası hükümleriyle yürürlükten kaldırılan 743 sayılı Medeni Kanunun 320. ( 4721 sayılı Kanun 369. ) maddesi hükmü kusursuz sorumluluk hükümlerindedir.

Görüldüğü gibi, Borçlar Kanununun 55. maddesi kusursuz sorumluluk arasına konulmuştur. Bu nedenle 55. madde hükmü kusur sebebine dayanılarak değil ve fakat sosyal tehlike dolayısıyla kabul edilmiş hükümlerden sayılmaktadır.

Borçlar Kanununun 55. madde hükmünün sosyal tehlike esasına dayandığı kabul edilince, bir kimsenin bir işini görmekle görevlendirdiği diğer kimsenin bu işi görmesi nedeniyle meydana gelen zarardan, ne kendisinin ne de iş görenin herhangi bir kusuru aranmaksızın sorumlu tutulacağı sonucuna varılır. Bu esas "nimet külfete göredir" şeklinde anlatılabilir. Bu nedenle bir kimseyi işinde kullanarak onun emeğinden faydalar sağlayan kimsenin, kullanılan adamın işini gördüğü sırada neden olduğu zararlardan da sorumlu tutulması yani elde ettiği nimete karşılık külfete de katlanması hakkaniyete uygundur.

Öte yandan; Borçlar Kanununun 41. maddesinin birinci fıkrası hükmü ile haksız fiil sebebiyle tazminat için aranan dört şarttan zararın varlığı, zararın bir kimsenin hareketi veya ihmali sonucu meydana gelmesi, hareketin veya ihmalin kanuna aykırı olması şartları bu maddenin tatbikinde de aranmakta, sadece kusur şartı 55. madde hükümleri arasında yer almamaktadır. Bu itibarla, zararın kullanılan adamın eyleminden doğmayıp, başka bir sebepten doğmuş olması halinde tazminata yer olmadığı gibi, zarara sadece adam kullananın hareketinin değil, fakat zarara uğrayanın hareketinin veya diğer bir etkenin de beraberce neden olduğu hallerde, Borçlar Kanununun 44. maddesinin ilk cümlesi hükmünün uygulanması mümkündür. Burada söz edilen sorumluluk, gerek adam kullanan gerekse kullanılan adam bakımından kusura dayalı bir sorumluluk olmadığından Borçlar Kanununun 43. maddesindeki kusurun ağırlığı ile tazminat miktarının mütenasip olacağı hükmü 55. maddeye ilişkin tazminatlarda uygulanmaz. Adı geçen içtihadı Birleştirme Kararından da anlaşıldığı gibi, BK. 55. maddesi hükmünce adam kullananın tazminat ile sorumlu tutulabilmesi için, kendisinin kusuru şart olmadığı gibi, kullandığı adamın dahi kusuru kanuni şartlardan değildir.

Yukarıda açıklanan nedenlerle somut olayda, zararı doğuran olay işverenin işinin görüldüğü, işverenin emir ve talimatı dahilinde hareket edildiği sırada beklenmeyen nedenler sonucu meydana geldiğinden, nedensellik bağı çerçevesinde işverenin mal varlığına risk yükleyen tehlike ( risk ) esasına dayanan sorumluluk hükümlerine göre davalı işveren Mehmet'in sorumlu tutulması gerekirken, bu davalı hakkındaki davanın tümden reddedilmiş olması usul ve yasaya aykırıdır. Direnme kararı bu nedenle bozulmalıdır.

**SONUÇ :** Davacı vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile direnme kararının yukarıda ve Özel Daire bozma kararında gösterilen nedenlerden dolayı HUMK.nun 429. maddesi gereğince ( BOZULMASINA ), istek halinde temyiz peşin harcının geri verilmesine, 12.11.2003 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.<sup>58</sup>

<sup>58</sup> [www.turkhukuk sitesi.com/showthread.php?t=17600,e.t.25.11.2018](http://www.turkhukuk sitesi.com/showthread.php?t=17600,e.t.25.11.2018)

## KAYNAKÇA

- Selahattin Sulhi TEKİNAY, Sermet AKMAN, Haluk BURCUOĞLU ve Atilla ALTOP, Borçlar Hukuku Genel Hükümler,7.Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi,1993
- Gökhan ANTALYA,Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler,Marmara Üni. Hukuk Fakültesi Dergisi,Sayı 4,2008
- Mustafa KILIÇOĞLU,Tazminat Hukuku,4.Baskı,Ankara,Legal Yayınevi,2010
- Fikret EREN,Borçlar Hukuku Genel Hükümler,14.Baskı,Ankara,Yetkin Yayınları,2012
- Ahmet M.KILIÇOĞLU, Borçlar Hukuku Genel Hükümler,16.Baskı,Ankara,Turhan Kitapevi,2012
- Aytekin ATAAY, Borçlar Hukukunun Genel Teorisi, Der Yayınları,İstanbul 1986,
- Ali ATICI, İşverenin İşkazasından Doğan Hukuki Sorumluluğu, Selçuk Üniversitesi YüksekLisansTezi,Konya,2010,[www.acikerisim.selcuk.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/6756/274294.pdf?sequence=1](http://www.acikerisim.selcuk.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/6756/274294.pdf?sequence=1)
- Yeliz KARAN, Haksız Fiil Sorumluluğu İle Sözleşmeden Doğan Sorumluluğun Karşılaştırılması,[www.academia.edu/12989933/Haks%C4%B1z\\_Fiil\\_Sorumlulu%C4%9Fu\\_%C4%B0le\\_S%C3%B6zle%C5%9Fmeden\\_Do%C4%9Fan\\_Sorumlulu%C4%9Fun\\_Kar%C5%9F%C4%B1la%C5%9Ft%C4%B1r%C4%B1lmas%C4%B1](http://www.academia.edu/12989933/Haks%C4%B1z_Fiil_Sorumlulu%C4%9Fu_%C4%B0le_S%C3%B6zle%C5%9Fmeden_Do%C4%9Fan_Sorumlulu%C4%9Fun_Kar%C5%9F%C4%B1la%C5%9Ft%C4%B1r%C4%B1lmas%C4%B1)
- Cevdet YAVUZ,Türk Borçlar Kanunu Tasarısına Göre Kusursuz Sorumluluk Halleri ve İlkeleri,[www.dergipark.gov.tr/download/issue-file/370](http://www.dergipark.gov.tr/download/issue-file/370)

- Özge YÜCEL, "Türk Borçlar Kanununa Göre Genel Tehlike Sorumluluğu" Ankara, 2014
- Ayça AKKAYAN YILDIRIM, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Düzenlemeleri Çerçevesinde Kusursuz Sorumluluğun Özel Bir Türü Olarak Tehlike Sorumluluğu, İÜHFİM, C.LXX., S.1.2012
- Alpaslan AKARTEPE, Türk Borçlar Kanunu'nun Haksız Fiilden Doğan Borç İlişkileri Alanında Getirdiği Yenilikler ve Değişiklikler, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı 16, 2012
- Mustafa TİFTİK, Akit Dışı Sorumlulukta Maddi Tazminatın Kapsamı, 1. Bası, Ankara, Yetkin Basım Yayım ve Dağıtım, 1994
- Yusuf ŞEKER, Askeri İdari Yargılama Hukukunda Maddi Tazminat, İstanbul, 2007
- Fikret EREN, Sorumluluk Hukuku Açısından Uygun İliyet Bağı Teorisi, Sevinç Matbaası, Ankara, 1975
- İnci ERBİLEN, Kusursuz Sorumluluk Hallerinde Adam Çalıştıranın Sorumluluğu, Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2017, file:///C:/Users/ASUS/Desktop/Kusursuz\_Sorumluluk\_Hallerinden\_Adam\_Cal.pdf
- H.Yılmaz GÜNAY, Müterafik Kusur, [www.dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/405/4439.pdf](http://www.dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/405/4439.pdf).
- Ali Naim İNAN / Özge YÜCEL, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 4. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2014
- Emine Tuncay KAPLAN, Bireysel İş Hukuku, 9. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2018
- [www.karartek.com.tr](http://www.karartek.com.tr)
- [www.Kazancı.com](http://www.Kazancı.com)
- [www.Turkhukuk sitesi.com](http://www.Turkhukuk sitesi.com)
- [www.academia.edu](http://www.academia.edu)



- [www.dergipark.gov.tr](http://www.dergipark.gov.tr)
- [www.dergiler.ankara.edu.tr](http://www.dergiler.ankara.edu.tr)
- [www.ecalisanlar.net](http://www.ecalisanlar.net)